

wikkeling van handel en nijverheid en van het geheele verkeer mogen te gemoet zien zooals misschien de geschiedenis van den handel nooit heeft weten aan te wijzen.

Maar niets is gevaarlijker dan zich te laten verleiden tot optimistische beschouwingen en met de feiten rekening houdende zooals zij heden zijn, schijnt de toestand belangrijk beter dan een maand geleden, maar moet toch met de aanhoudende geldbehoeften van zoo menig land, van zoo menige kolonie en gemeente rekening gehouden worden; even als met de groote massa ongeplaatst materiaal dat zich nog altijd niet in vaste handen bevindt. Daarbij onderhandelt de stad Rio de Janeiro wegens eene leening van 4 millioen pd. st., is er sprake van nieuwe geldbehoeften van de zijde van enkele Amerikaansche spoorwegmaatschappijen, bestaat er in één woord voor iedereen nog ruimschoots gelegenheid zijn geld te plaatsen.

Londen, 7 April 1904.

C. ROZENRAAD.

ECONOMISCHE KRONIEK.

WETENSCHAPPELIJK SOCIALISME. — WERKLOOSHEIDVERZEKERING. — PLAATSIING-BUREAUX IN FRANKRIJK. — DE STRIJD IN DE DIAMANTINDUSTRIE. — BANKBILLETEN.

Wetenschappelijk socialisme. Gelijk men weet laten de socialisten, ook in ons land, zich nog al eens wat voorstaan op hun zin voor wetenschappelijk onderzoek der maatschappelijke verschijnselen. Zeide niet bij de jongste begrootingsdebatten Mr. Troelstra, dat de bestrijding van het socialisme door geloof en wetenschap de socialisten daarom zoo weinig deren kon, omdat zij van geloof en wetenschap beide de gelukkige bezitters zijn. En is niet de Amsterdamsche Universiteit verrijkt met eene privaat-docentuur, welke aan de studeerende jongelingschap de wetenschap der „socialistische economie“ beëogt te doen kennen.

Een bloempje uit den voorhof dezer economie veroorloven wij ons te plukken en te drogen.

In het Volk is de heer R. Kuypers, bekend o. m. door zijne kritische studie over de waardeleer in het maandschrift „de

Nieuwe Tijd» verschenen, en een der wetenschappelijke woordvoerders van het Nederlandsche socialisme, in een reeks als hoofdartikelen geplaatste opstellen te velde getrokken tegen den heer Bolland, ter zake van de bekende redevoering onlangs over het maatschappelijk vraagstuk door hem uitgesproken. De heer Kuypers nu schrijft (in het Volk van 20 Maart l.l.) o. m. het volgende:

„Bijna alle bezwaren die de heer Bolland tegen het socialisme te berde brengt, worden door het Marxisme ondervangen. En wat de overige bezwaren van den heer Bolland betreft: dat bij het wikken en wegen van beide productiewijzen van uit zijn opvattingen, de vergelijking ten nadeele van het socialisme uitvalt, spreekt van zelf. Maar wij marxisten hebben niets te maken met de meening van een vertegenwoordiger der bevoorrechte ondergaande klasse over de toekomstige productiewijze; voor ons is slechts van belang hoe de thans onderliggende, opkomende klasse (het proletariaat) over de wisseling van productiewijze denkt.»

Derhalve, met betrekking tot de bezwaren tegen het socialisme, die door het Marxisme niet ondervangen worden, wordt door de wetenschappelijke socialisten, voor zóover de heer Kuypers namens hen spreken mag, niet aan het oordeel van den hoogleeraar Bolland doch „slechts» aan dat van het proletariaat waarde gehecht.

Wij onthouden ons van iedere commentaar bij deze merkwaardige bekentenis.

Werkloosheidsverzekering. In Gent is voor enkele jaren, gelijk men weet, op aanstichting van den advocaat L. Varlez, aan den strijd door de vakverenigingen tegen de werkloosheid aangeboden op eigenaardige wijze van gemeentewege kracht bijgezet. Nopens de organisatie van het „werkloosheidsfonds» en de uitkomsten er mede verkregen, deelt Dr G. Mayer uit Brussel in de Soziale Praxis belangwekkende bijzonderheden mede, waaraan wij hieronder het een en ander ontleenen.

Bij besluit van 29 October 1900 werd het werkloosheidsfonds door den gemeenteraad opgericht met het doel, geheel afgescheiden van de openbare armenzorg, hen te steunen die uit eigen beweging reeds maatregelen hebben getroffen om de ge-

volgen der onvrijwillige werkloosheid te bestrijden. Een bedrag van fr. 10000 's jaars werd aanvankelijk voor dit doel bestemd. De ondersteuning zou slechts in geval van eigenlijke werkloosheid, dus niet bij ziekte of invaliditeit, staking of uitsluiting, geschonken worden, en wel, met betrekking tot arbeiders die lid zijn van eene vakvereeniging, welke o. m. bestrijding' van werkloosheid zich ten doel stelt, in dien vorm, dat een toeslag tot de vereenigingsuitkeering ten bedrage van ten hoogste 100 pCt. dezen laatste zou worden gegeven. Niet georganiseerde werklieden zouden eveneens door het fonds gesteund worden, voorzover zij drie maanden voor de intredende werkloosheid als bezitter van een spaarbanktegoed bij het fonds waren ingeschreven. Dit fonds geeft hen dan, indien zij werkloos worden bij hetgeen zij uit de spaarbank opvragen, een toeslag gelijk aan die welke de georganiseerde werklieden ontvangen.

Met betrekking tot de ongeorganiseerde arbeiders nu is het plan tot dusver volkomen mislukt, ondanks de groote bekendheid die er op verschillende wijze aan werd gegeven. In de 25 maanden waarover de gegevens tot beschikking van den schrijver loopen, werd door niet meer dan 13 werklieden van deze regeling gebruik gemaakt. Men wil nu beproeven betere resultaten te verkrijgen door ook andere spaarbankboekjes dan die van het fonds toe te laten, den termijn van drie maanden te laten vallen, en gespaard hebbende werklieden bij intredende werkloosheid aanstonds in het fonds te doen deelen.

Anders zijn de uitkomsten voor de georganiseerde werklieden. De omvang der werkzaamheden der Belgische vakvereenigingen op het gebied der werkloosheidbestrijding is sedert de stichting van het fonds zeer aanmerkelijk toegenomen. Gegevens zijn alleen met betrekking tot de socialistische vereenigingen beschikbaar. In December 1900 bestond slechts bij 17 van de 144 een werkloosheidverzekering, een jaar later bij 52 van de 142 en in December 1902 bij 107 van de 214. Voor werkloozenonderstand werd door de Gentsche werkliedenuvereenigingen in 1898 fr. 15.000 besteed, in 1900 25.000 fr. en in 1902 fr. 42.000. Bij het fonds waren op het einde van 1903 34 Gentsche vereenigingen met ruim 12000 leden aangesloten, een niet onbevredigend cijfer wanneer men bedenkt, dat b.v. de bekende Keulensche werkloosheidverzekering in Maart 1903 nog slechts 1355 leden telde.

Wat aangaat den omvang der werkzaamheid van het fonds diene het volgende. Vooraf teekenen wij aan, dat uit het fonds geen werkman langer dan 50 dagen per jaar uitkeering genieten kan, en dat de hoogste uitkeering 1 franc per dag bedraagt. Toen in Augustus 1901 het fonds in werking trad, werd de toeslag aanvankelijk op 50 pCt. van genoemd maximum bepaald, zoodat voor werklieden die fr. 9 per week van hun vereeniging ontvingen die uitkeering tot fr. 12 steeg, voor hem die fr. 6 ontving tot fr. 9, en voor hem wiens uitkeering fr. 3 beliep tot fr. 4.50. In de laatste vijf maanden van 1901 ondersteunde het fonds 2089 werklieden, welke boven de uitkeering hunner vereenigingen (in totaal fr. 17875) uit het fonds fr. 6254 ontvingen. De werkloozenverzekering werd dus toen voor 74 pCt. door de werklieden en met 26 pCt. door het stedelijk fonds bekostigd. Deze verhouding beliep in 1902 resp. 72 en 28 pCt. en in 1903 resp. 65 en 35.

In 1902 betaalden de vakvereenigingen 41211 fr., de gemeenten fr. 16171. Gedurende de 25 maanden, waaromtrent dit verslag loopt, werden in totaal 4919 werkloozen, tot 29 verschillende vakvereenigingen behoorend, gesteund met een bedrag van 83882 fr. door deze vereenigingen betaald, en fr. 36964 uit het fonds.

Het Gentsch systeem heeft in België bij alle politieke partijen en ook bij de regeering in beginsel steun gevonden. Nagevolgd is het reeds in Antwerpen en zijn voorsteden, Luik, Leuven, Brugge, Mechelen, een aantal voorsteden van Brussel, en wordt de invoering voorbereid in Verviers, Kortrijk, Alost, Boom, Grammont en Rouffers.

Ook hier te lande, in Amsterdam, is het denkbeeld om het Geutsche voorbeeld na te volgen, reeds aanbevolen door eene ter zake door den gemeenteraad in 1902 benoemde commissie. Burgemeester en Wethouders hebben echter dezer dagen een afwijzend praeadvies aan den Raad doen toekomen, hoofdzakelijk op grond van de vrees, dat de trek der werkloozen van elders naar de hoofdstad er door zoude worden bevorderd.

Plaatsingbureaux in Frankrijk. Het wetsontwerp in zake de plaatsingbureaux in Frankrijk, waarover wij in onze Novemberkroniek berichtten, is onlangs door kamer en senaat beide aangenomen, nadat het op een zeer belangrijk punt door den senaat

aanmerkelijk was verzwakt. In strijd n.l. met het verlangen van de kamer, die aan de gemeenten de verplichting wilde opleggen om binnen vijf jaren alle particuliere plaatsingbureaux tegen schadevergoeding op te ruimen, heeft de Senaat aan de wet een facultatief karakter gegeven, en de gemeenten slechts bevoegd verklaard tot de opheffing tegen schadeloosstelling te besluiten.

De strijd tegen de plaatsingbureaux is daarmede op het terrein der gemeentepolitiek teruggebracht, en al mag in gemeenten als Parijs of Marseille, met een zeer radicaal gemeentebestuur, de opheffing der bureaux thans ook eerlang tegemoet gezien worden, in een groot aantal gemeenten zullen deze woekerplanten op het gebied der arbeidsbezorging nog wel niet zoo spoedig verdwijnen.

De wet bepaalt voorts dat, indien tot opheffing besloten wordt, alle tot een zelfde bedrijfstak behorende bureaux te zelfder tijd gesloten moeten worden. Plaatsingbureaux door vakvereeniging van patroons of werklieden in het leven geroepen, behoeven geen voorafgaande vergunning van de overheid. Van hare vestiging moet echter aan het gemeentebestuur mededeeling worden gedaan, dat toezicht houdt op de leiding dezer instellingen, en er tegen waakt dat zij in dranklokalen of logementen gevestigd worden.

Verder schrijft de wet voor, dat alle gemeentebesturen een kosteloos te raadplegen openbaar register van vraag en aanbod van werkkrachten in hun ressort moeten aanleggen, terwijl gemeenten met eene bevolking van meer dan 10000 inwoners onder verplichting zijn gesteld om een, eveneens kosteloos toegankelijke, gemeentelijke arbeidsbeurs in te richten.

De strijd in de diamantindustrie. Van den thans reeds twee maanden durenden grooten strijd in de diamantindustrie is het einde nog niet te voorzien. Een tweede poging door den Minister van Binnenlandsche Zaken beproefd om het geschil tot een oplossing te brengen mislukte evenals de eerste. Wel verklaarden aanvankelijk beide partijen zich bereid de bemiddeling van den Minister te aanvaarden, doch toen deze den eisch stelde dat, indien bemiddeling niet binnen enkele dagen tot een voor beide partijen aannemelijke oplossing voerde, 's Ministers arbitrale

uitspraak door hen moest worden aanvaard, zonder dat tevens de punten waarover de arbitrage loopen zoude scherp werden begrens'd, weigerde de juweliersvereeniging dezen eisch te aanvaarden. De werklieden hadden met groote meerderheid van stemmen zich bij deze voorwaarde der ministerieele bemiddeling neergelegd.

Sedert wordt de stijd opnieuw voortgezet. Van pogingen om de onderhandeling rechtstreeks te hervatten verneemt men nog niets, en evenmin van bemiddeling door eene commissie als die welke in 1902 den grooten strijd over de kwestie der bonds-fabrieken tot een zoo verrassend bevredigende oplossing bracht. De herinnering aan 1902, toen de Bond met zooveel geringere middelen dan thans den strijd, die vier maanden duurde, begon, en in hoofdzaak won, zal ongetwijfeld voor zooveel noodig helpen er den moed in te houden.

Bankbiljetten. Het, bij de behandeling van het wetsontwerp tot verlenging en wijziging van het octrooi der Nederlandsche Bank, toegezegd ontwerp tot toekenning van de hoedanigheid van wettig betaalmiddel aan de biljetten dier Bank, is thans bij de kamer ingekomen. Wordt het wet dan zullen, met ingang van 1 October a. s., op welken datum de muntbiljetten worden ingetrokken, de biljetten der Nederlandsche Bank, zoolang zij gerechtigd is als circulatiebank werkzaam te zijn, de hoedanigheid van wettig betaalmiddel hebben, natuurlijk met uitzondering van betalingen door de Nederlandsche Bank zelve te doen.

Aan de Memorie van Toelichting bij het wetsontwerp is het volgende ontleend.

Voor den voorgedragen maatregel bestonden, naar de meening van den minister, reeds voldoende gronden vóór het intrekken der muntbiljetten; nu tot dit laatste is besloten, klemmen die gronden te meer. Na hetgeen dienaangaande in de bij de jongste Bankwetwijziging gewisselde stukken is verhandeld, schijnt het overbodig nader aan te toonen, dat het publiek in hooge mate zou gebaat zijn, indien ook bij gerechtelijk aanbod van betaling kon worden gebruik gemaakt van bankbiljetten. Practische bezwaren daartegen zijn bij vroegere gedachtenwisselingen omtrent deze zaak nooit geopperd.

Wel zijn indertijd beschouwingen van theoretischen aard in

het midden gebracht. Toen in 1889, in het wetsontwerp tot instelling van eene consignatiekas, door aanneming van een amendement van Mr. Veegens, de bepaling was opgenomen, dat aanbod van gereede betaling zou kunnen geschieden in biljetten der Nederlandsche Bank, verwierp de Eerste Kamer dit wetsontwerp, voornamelijk op grond dat het implicite verleenen van de hoedanigheid van wettig betaalmiddel aan de biljetten der Nederlandsche Bank, deze particuliere instelling rechtens tot eene Staatsinstelling zoude maken, en aan haar papier, dat alleen op het crediet der Bank behoort te steunen, gedwongen koers zoude geven.

De minister kan het gewicht van deze tegenwerping niet inzien. Het rechtskarakter eener circulatiebank verandert niet, doordien de wet bepaalt, dat betaling met hare biljetten kwijting van verbintenissen zal tengevolge hebben. En van „gedwongen koers,” den zoogenaamden „cours forcé”, kan geen sprake zijn, zoolang de Bank, ingevolge art. 13 der wet van 22 December 1863 (Staatsblad n°. 148) verplicht blijft, hare biljetten op vertoon tegen specie in te wisselen.

In het wezen der zaak doet de bepaling van het ontwerp niets meer dan wettelijke sanctie geven aan een sedert tal van jaren hier te lande feitelijk bestaanden toestand. De biljetten der Nederlandsche Bank worden in het geheele land tot hun vol nominaal bedrag in betaling aangenomen; het publiek, wetende dat men bankpapier desverlangd onmiddelijk tegen specie kan inwisselen, beschouwt dit als geld en handelt dienovereenkomstig. Deze toestand levert, dank zij de wettelijke en feitelijke waarborgen die voor een richtig bankbeheer ten onzent bestaan, geene bezwaren op. Door daaraan wettelijke sanctie te geven zullen die bezwaren zeker niet worden in het leven geroepen. De ingezetenen zullen slechts verplicht worden tot wat ieder hunner volkomen bereid is, ook onverplicht te doen. Door de nieuwe bepaling wordt dan ook in de practijk van het verkeer alléén dit gewijzigd, dat men in het vervolg ook bij gerechtelijk aanbod van betaling zal kunnen gebruik maken van bankbiljetten zonder aan het gevaar bloot te staan, dit op grond van eene chicane ongeldig verklaard te zien.

Reeds in de Memorie van Antwoord betreffende het wetsontwerp tot wijziging der Bankwet werd megedeeld, dat de

biljetten der Bank van Engeland, der Fransche Bank en der Nationale Bank van België sinds geruimen tijd tot wettig betaalmiddel zijn verheven. Toch bestond daartoe in die landen, waar veel goud in omloop is, minder aanleiding dan ten onzent. Nooit is eenig nadeel er van ondervonden. Deze ervaring in drie naburige Rijken en over een lang tijdsverloop opgedaan, kan er toe bijdragen, eventueele bedenkingen minder zwaar te doen wegen.

Met betrekking tot de vraag, of aan het voorschrift moet worden toegevoegd de beperking, dat de bankbiljetten de hoedanigheid van wettig betaalmiddel slechts zullen bezitten zolang zij in 's Rijks kassen worden aangenomen, welke beperking door Mr. Veegens in 1889 was opgenomen in het door hem voorgesteld en door de Tweede Kamer aanvaard amendement op het wetsontwerp tot instelling eener consignatiekas, is de Minister gekomen tot eene ontkenkende beantwoording; aangezien zoodanige toevoeging hem theoretisch niet juist en praktisch van weinig beteekenis voorkomt. De Minister van Financiën, schrijft hij, behoort het niet in zijne macht te hebben, door de bankbiljetten niet langer voor het Rijk aan te nemen, dezen het karakter van wettig betaalmiddel te doen verliezen. Den wetgever komt de beslissing hierover toe, niet aan een der Ministers. Practisch belang is bij die quaestie niet betrokken. Thans reeds is het volstrekt ondenkbaar, dat een besluit tot wering van het bankpapier uit de Rijkskassen zou worden genomen, zonder dat gelijktijdig ingrijpende maatregelen van wettelijken aard, het bankoctrooi en het circuleerend medium betreffende, zouden tot stand komen. Immers het crediet der Nederlandsche Bank zou niet alleen ernstig maar ook op alleszins juiste gronden moeten geschokt zijn, voordat een Minister van Financiën er toe zou komen, daaraan den nekslag toe te brengen door uitvaardiging van het verbod van aanneming harer biljetten in de Rijkskassen. Deden zich de moeilijk denkbare omstandigheden voor waaronder zoodanigen maatregel moest worden overwogen, dan zou onder de te treffen voorzieningen intrekking van de thans voorgedragen bepaling wel de eenvoudigste zijn.

KRONIEKSCHRIJVER.